

Talousrikollisuuden tilannekuva I/2006

Poliisin tietoon tullut talousrikollisuus
Tilastokatsaus

Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti

PAKK, ESLH, KRP

Hanke VM0151:00/07/02/2000

SISÄLLYS

Talousrikollisuuden tilannekuva I/2006	1
1. Esipuhe	3
2. Tutkintatilanne.....	5
Rikosnimikkeet talousrikosjutuissa	9
Liiketoimintakiellot	10
3. Talousrikosten tekotavat.....	12
Vuonna 2005 päätetyt talousrikosjutut	12
Johdanto.....	12
Rikoslajit	13
Yhteenveto.....	21
4. Talousrikollisuutta koskevia julkaisuja ja artikkeleita	23

TALOUSRIKOLLISUUDEN TILANNEKUVA I/2006

Poliisin tietoon tullut talousrikollisuus - tilastokatsaus

1. Esipuhe

Sisäasiainministeriön kirjeen (SM-2006-00263/Ri-2) mukaan Viranomaisyhteistyön kehittämisprojektiin (Virke) sijoitetun poliisihenkilöstön tehtäviin kuuluu tuottaa poliisin strategisen päätöksenteon tueksi tilannekuva talousrikollisuudesta poliisille tehtyjen rikosilmoitusten pohjalta. Lisäksi Virke-projekti tuottaa vuosittain viranomaisyhteistyössä poikkihallinnollisen tilannekuvan, jossa kuvataan talousrikollisuuteen ja harmaaseen talouteen liittyviä ilmiöitä laajemmin. Poikkihallinnollinen tilannekuva on viime vuosina julkaistu sellaisenaan keskusrikospoliisin rikostilannekatsauksen talousrikososiossa. Tämä on ensimmäinen Virke-projektin poliisihenkilöstön tuottama tilannekuva, joka on tarkoitus tulevaisuudessa julkaista neljännesvuosittain.

Tilannekuvan aluksi tarkastellaan talousrikosten tutkintatilannetta muun muassa poliisin tilastotietojärjestelmän tunnuslukujen perusteella sekä kerrotaan joistakin ajankohtaisista asioista. Tutkintatilanteen jälkeen esitellään talousrikosten tekotapoja ja liityntöjä muuhun rikollisuuteen päätetyistä talousrikosjutuista täytettävien tekotapalomakkeiden tietojen perusteella. Tekotapaosio perustuu vuonna 2005 päätettyjen talousrikosten tietoihin ja osio julkaistaan tilannekatsauksessa puolivuosittain.

Viranomaisyhteistyön kehittämisprojektissa ylläpidetään talousrikollisuuden ja harmaan talouden materiaalitietokantaa. Tietokantaan on kerätty laajasti materiaalia erilaisista julkaisuista, tutkimuksista, artikkeleista ja työryhmämietinnöistä. Tilannekuvan lopussa on luettelo talousrikollisuuteen ja harmaaseen talouteen liittyvistä uusista julkaisuista. Julkaisut ovat saatavilla Virke-projektin kautta tai verkko-osoitteesta, joka asianomaisen julkaisun kohdalla on mainittu.

Talousrikostorjunnan alueella on vireillä useita poliisin kehityshankkeita. Keskusrikospoliisin pimeän ulkomaisen työvoiman yksikköä vahvistettiin edelleen vuoden vaihteessa. Yksikön tavoitteena on heikentää ja estää ammattimaisesti ulkomaista pimeää työvoimaa hyödyntävien talousrikollisten toiminta. Yksikkö pyrkii puuttumaan reaaliaikaisesti esiin tuleviin tapauksiin. Liiketoimintakiellon valvontaa on myös kehitetty parin viimeisen vuoden aikana. Liiketoimintakiellon valvojien määrää lisättiin vuoden vaihteessa ja tarkoituksena on puuttua aikaisempaa tehokkaammin liiketoimintakieltojen rikkomisiin. Myös Pääkaupunkiseudun esikäsittely-yksikön toimintaa jatkettiin ja tehtäväkenttää laajennettiin. Yksikön perustehtävien lisäksi uutena tehtävänä sisäasiainministeriön poliisiosaston poliisitoimintayksikkö on määrännyt esikäsittely-yksikön tehtäväksi poikkihallinnollisen talousrikossivuston toteuttamisen.

Neljäs talousrikostorjuntaohjelma (Valtioneuvoston periaatepäätös harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumiseksi vuosille 2006-2009) vahvistettiin helmikuun alussa ja sen myötä jatkettiin muun muassa poikkihallinnollisen talousrikostorjunnan johtoryhmän toimintaa. Johtoryhmä valmistelee vuosittain ehdotukset eri ministeriöiden tulostavoitesopimuksiin otettavista lainsäädäntö- ja selvityshankkeista sekä tekee esitykset torjuntaan osallistuvien viranomaisten yhteistyössä toteutettavista hankkeista ja niiden toteuttamistavasta. Lisäksi talousri-

kostorjunnan johtoryhmä seuraa hankkeiden toteutumista ja raportoi niistä sisäisen turvallisuuden ohjelman ohjausryhmälle. Neljännen talousrikostorjuntaohjelman yhtenä tavoitteena on viranomaisten yhteinen torjuntastrategia, mikä käytännössä tarkoittanee sitä, että talousrikollisuuden torjunta kiinnostaa edelleen valtiovaltaa.

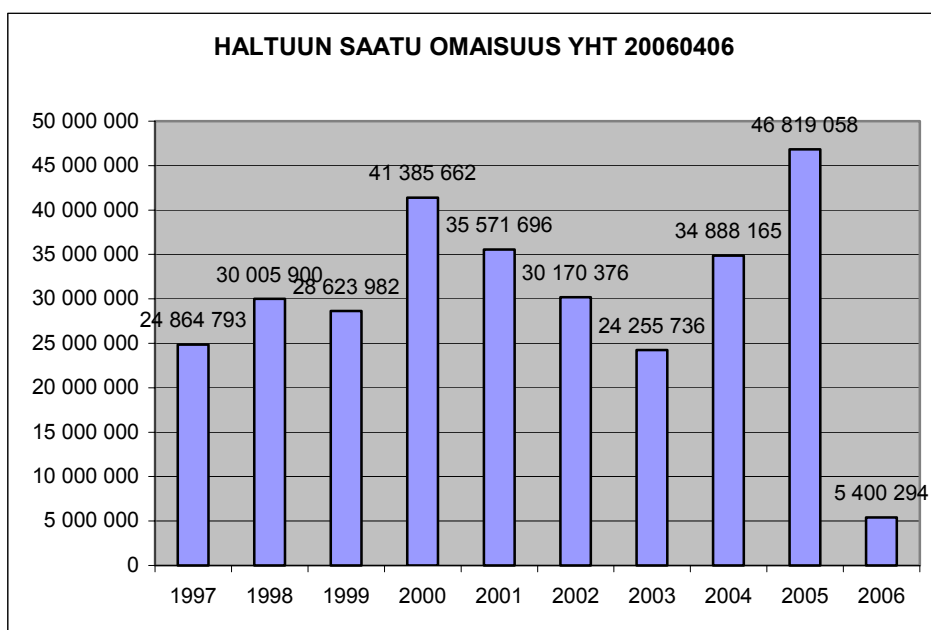
Neljännen talousrikostorjuntaohjelman myötä myös Viranomaisyhteistyön kehittämisprojektin määräaika on jatkettu vuoden 2008 loppuun. Projektiin on sijoitettu kokopäiväisesti neljä poliisihallinnon virkamiestä ja kaksi poliisiyksikköä on nimennyt yhdyshenkilöt projektiin. Projektin tehtävänä on kehittää harmaan talouden ja talousrikosten torjuntaa keräämällä, analysoimalla ja jakamalla eri viranomaisille tietoa talousrikoksista ja talousrikollisuudesta, ylläpitää kokonaiskuvausta talousrikollisuudesta, kerätä viranomaisilta ja muista lähteistä tietoa talousrikostorjunnan vaikuttavuudesta, tehdä aloitteita lainsäädäntöön tai viranomaistoiminnan kehittämiseksi sekä kehittää talousrikosten torjunnassa käytettäviä menetelmiä ja tietojärjestelmiä. Sisäasiainministeriö poliisiosasto on asettanut työryhmän talousrikosten ja harmaan talouden torjuntaan liittyvän viranomaisyhteistyön kehittämiseksi sekä arvioimaan ja tekemään ehdotukset tarvittaviksi lainsäädäntömuutoksiksi.

Talousrikostorjunta on ollut poliisiin rikostorjunnan painopistealueena viime vuodet. Sisäasiainministeriön ja poliisin ylijohdon tuella monia parannuksia on saatu aikaan viime vuosina. Tehostamistoimien seurauksena jutturuuhkia on saatu purettua, haltuun saadun rikoshyödyn määrä on kasvanut, tutkijoiden palkkaus on parantunut ja tutkintaosaamista on keskitetty alueellisiin yksikköihin. Paljastavaan toimintaan on kiinnitetty entistä enemmän huomiota ja sen seurauksena voidaan poliisin itse paljastamien juttujen määrän olettaa kasvavan. Huolestuttavaa on kuitenkin talousrikollisuuden liittyminen tiiviimmin järjestäytyneeseen ja ammattimaiseen rikollisuuteen ja tästä seuraava työturvallisuuden heikkeneminen. Tutkintatyön haittaaminen on ollut jo pitkään yleistä erityisesti laajoissa jutuissa ja kanteluihin vastaaminen saattaa viedä paljon työaika. Talousrikosjuttujen tutkinnan yhteydessä viranomaisia kohtaan kohdistuneet uhkaukset ovat lisääntyneet ja raaistuneet - eivätkä uhkaukset kohdistu pelkästään poliisiin vaan myös yhteistyöviranomaisiin.

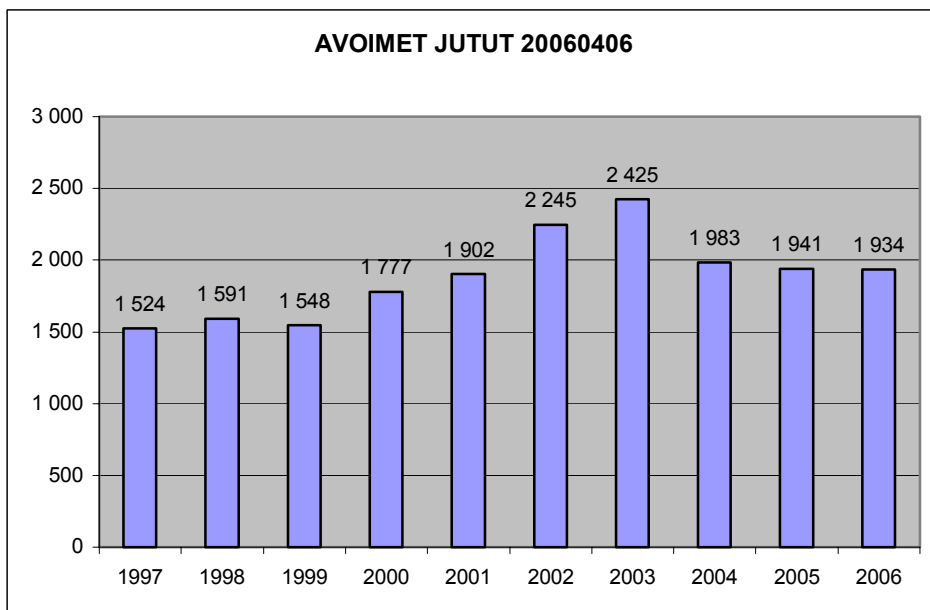
Mia Poutanen
rikoskomisario
Etelä-Suomen lääninhallitus
Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti

2. Tutkintatilanne

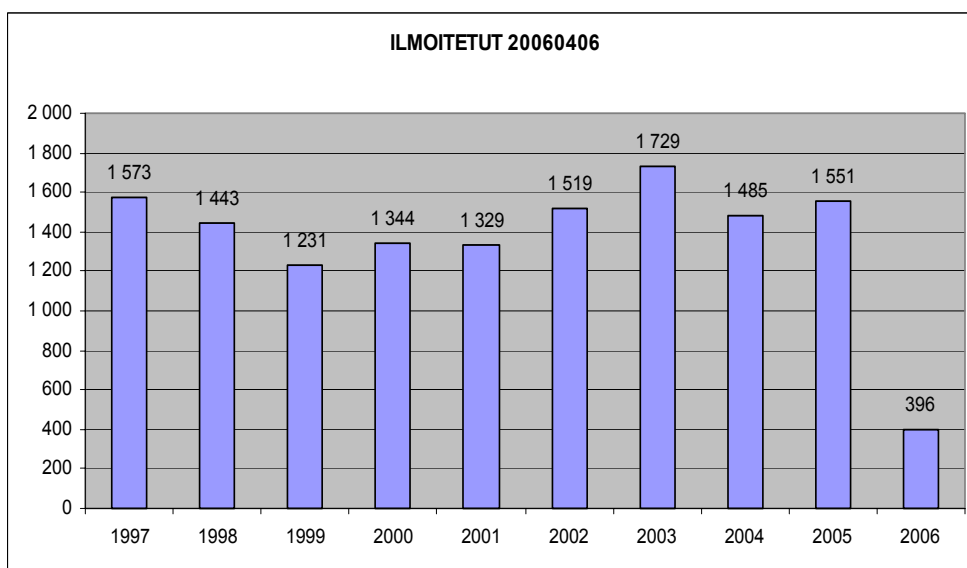
Talousrikostorjuntaan sijoitetut resurssit ovat moninkertaisesti palautuneet yhteiskunnalle poliisin haltuun saaman rikoshyödyn muodossa. Haltuun saadun rikoshyödyn osalta poliisin tulokset paranivat vuonna 2005 selvästi. Vuonna 2003 kyettiin saamaan talousrikoksilla hankittua omaisuutta takaisin noin 24 miljoonaa euroa. Vuoden 2004 lopussa summa oli lähes 35 miljoonaa ja vuoden 2005 lopulla poliisin haltuun saaman rikoshyödyn määrä oli poliisin tilastojärjestelmän mukaan yli 46,8 miljoonaa euroa. Summaa nosti Helsingin poliisilaitoksen tutkima laaja juttukokonaisuus, jonka oikeuskäsittely on vielä kesken. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksen jälkeen summa oli noin 5,4 miljoonaa.

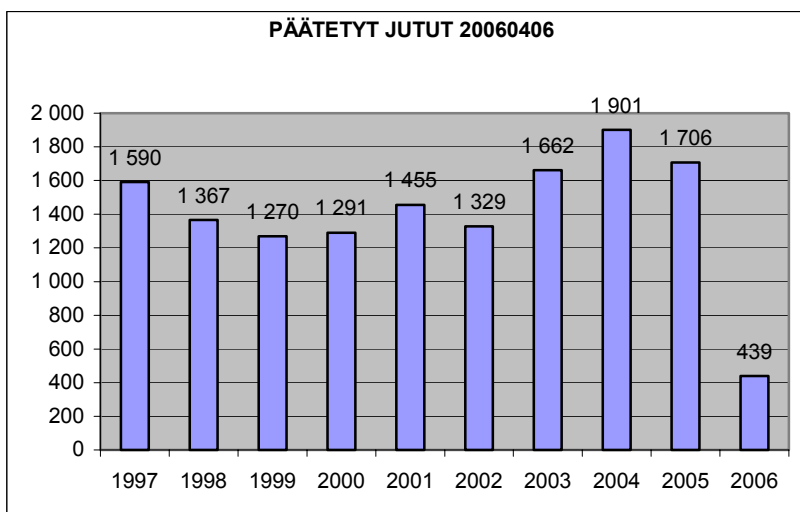

Tutkintatilannetta tarkasteltaessa hyvänä suuntana voidaan pitää avoimien talousrikosjuttujen lukumäärän laskua. Vuoden 2003 tilanteesta (2.425 avointa juttua) avoimet talousrikosjutut ovat vähentyneet siten, että vuoden 2004 lopussa avoimena oli 1.983 talousrikosjuttua ja vuoden 2005 lopulla 1.941 avointa talousrikosjuttua. Tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä lukumäärä on edelleen laskenut jonkin verran (1.934).

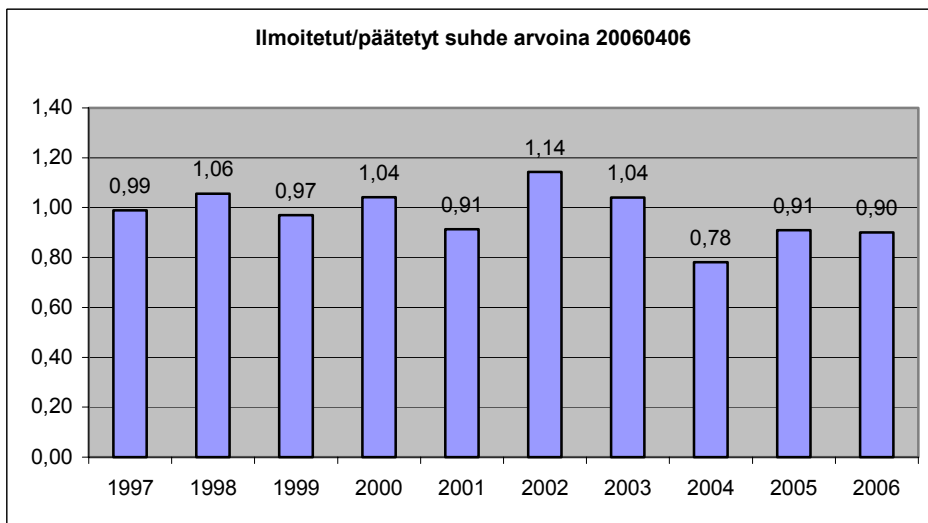

Poliisille on tullut pitkään enemmän ilmoituksia uusista talousrikoksista kuin juttuja on ehditty tutkia. Vuodesta 2004 alkaen poliisi on saanut päätettyä enemmän juttuja kuin se on kirjannut uusia ilmoituksia ja vuoden 2006 alussa suunta näyttää jatkuvan. Vuoden 2006 alkuneljänneksellä poliisi kirjasi 396 uutta talousrikosjuttua ja päätti samalla aikajaksolla 439 juttua. Käytännössä suunta tarkoittaa sitä, että poliisiyksiköiden juttuvaranto pienenee. Uusia juttuja näyttäisi tulevan tutkintaan suunnilleen sama määrä kuin viime vuonna.

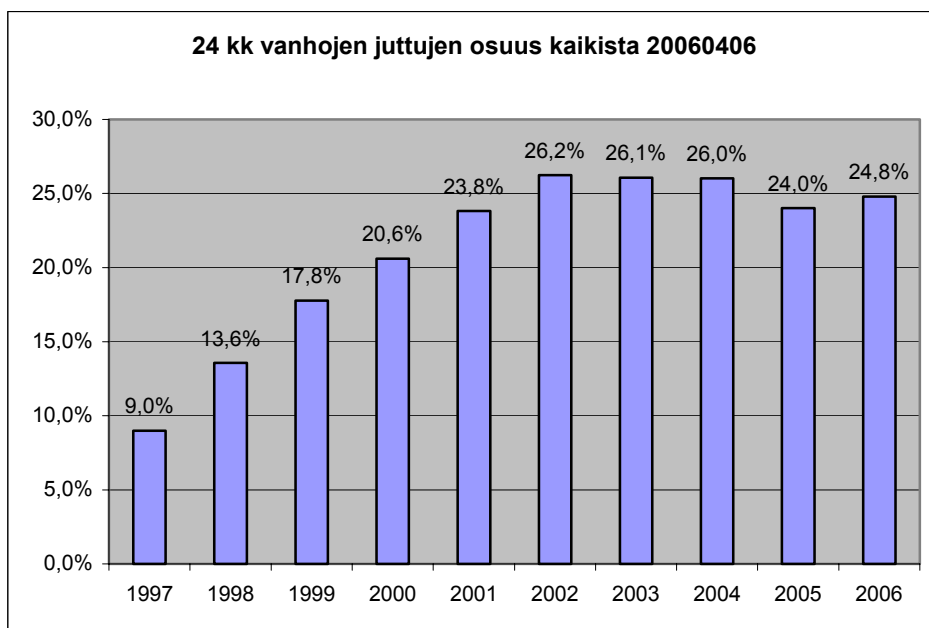

Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä poliisin rikosilmoitusjärjestelmässä oli päätettyjä talousrikosjuttuja 439 kappaletta. Nämä sisälsivät yhteensä 1.071 nimikettä, eli keskimäärin 2,4 nimikettä juttua kohden.

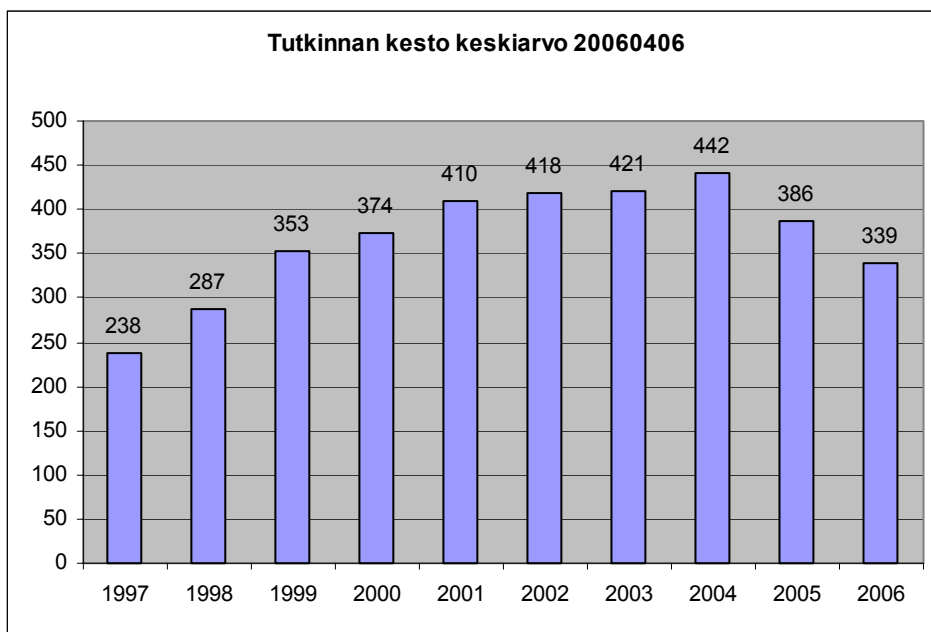
Koko avoinna olevan juttuvarannon pienenemisen ohella on huomattava, että vanhojen juttujen (rikosilmoitus on tehty yli kaksi vuotta sitten) osuus koko juttukannasta on lähtenyt hienoiseen laskusuuntaan.

Juttuvarannon pieneneminen mahdollistaa entistä tehokkaamman puuttumisen meneillään oleviin talousrikoksiin reaaliaikaisesti, jolloin piilorikollisuuden osuus pienenee ja uusien rikosilmoitusten tutkinta voidaan aloittaa lähes saman tien. Nopeutunut tutkinta myös parantaa asianomistajien asemaa, kun jutut saadaan tutkittaviksi ja tutkituiksi kohtuullisessa ajassa. Nopeutunut tutkinnan käynnistyminen lisää myös takaisin saadun rikoshyödyn määrää.

Hyvää kehitystä on havaittavissa myös tutkinta-aikojen lyhenemisessä. Talousrikosten tutkinta-ajat ovat edelleen pitkiä, mikä johtuu ennen kaikkea siitä, että tutkinnassa on keskitytty vanhojen juttujen selvittämiseen. Vuonna 2004 keskimääräinen tutkinta-aika oli 442 vuorokautta. Vuonna 2005 päätettyjen talousrikostutkintojen keskimääräinen tutkinta-aika laski 386 vuorokauteen. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä tutkinta-aika oli keskimäärin 339 vuorokautta.

Tutkinta-aikojen odotetaan kuluvana vuonna laskevan edelleen. Tavoitteeksi on asetettu keskimäärin 210 vuorokauden tutkinta-aika.

Rikosnimikkeet talousrikosjutuissa

Uusissa talousrikosilmoituksissa perinteisten talousrikosten perustunnusmerkistöjen ja lievien tunnusmerkistöjen kuten veropetos, kirjanpitorikos, verorikkomus ja velallisen rikos määrät ovat pääsääntöisesti pysyneet samalla tasolla tai laskeneet hieman vuodesta 2004. Törkeiden tekemuotojen osuus on vastaavasti hieman kasvanut. Sisäasiainministeriön tilastojen mukaan poliisille ilmoitettuja uusia talousrikosjuttuja oli vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kaikkiaan 446 (Polstatin mukaan 394) ja näissä oli rikoksia kaikkiaan 694 eli keskimäärin 1,6 rikosnimikettä per juttu.

Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä yleisin poliisin tietoon tullut talousrikos oli kirjanpitorikos. Näitä esiintyi vuoden 2006 maaliskuun loppuun mennessä 103 kertaa. Seuraavaksi useimmin esiintyneitä rikosnimikkeitä olivat törkeät veropetokset (70 kpl), törkeät petokset (68 kpl), veropetokset (55 kpl), törkeät velallisen epärehellisyys (41 kpl) ja rekisterimerkintärikokset (35 kpl). Kolmisenkymmentä kertaa esiintyivät myös törkeä kirjanpitorikos, velallisen epärehellisyys ja petos.

Vuoden 2006 ensimmäisen neljänneksen yleisimpien nimikkeiden prosentuaalinen jakautuma oli karkeasti seuraava: Verorikoksia oli noin 23 prosenttia, kirjanpitorikoksia 20, petoksia 15 ja velallisen rikoksia 13 prosenttia kaikista talousrikosnimikkeistä.

Vuodesta 2004 alkaen on kirjanpitorikosta ollut mahdollisuus tutkia myös törkeänä tekemuotona. Törkeiden kirjanpitorikosten lukumäärät ovat nousseet vuoden 2004 65 tapauksesta vuonna 2005 126 tapaukseen. Vuoden 2006 maaliskuun lopussa törkeitä kirjanpitorikoksia oli kirjattu jo 30.

Suuri lisäys nimiketasolla viime vuonna näkyy väärennysten, petosten ja rekisterimerkintärikosten kohdalla. Vuonna 2004 poliisille ilmoitetuissa talousrikoksissa esiintyi väärennys rikosnimikkeenä 93 kertaa, vuonna 2005 377 kertaa. Vuoden 2006 ensimmäisellä neljänneksellä

lä talousrikoksiksi luokiteltuja väärennyksiä oli kuitenkin vain yhdeksän. Vuoden 2004 talousrikoksiksi luokitelluissa ilmoituksissa petos esiintyi nimikkeenä 81 kertaa kun vuonna 2005 poliisin tutkittavaksi tuli 249 petosta. Vuoden 2006 maaliskuun lopun luku oli 21. Talousrikoksina tutkittujen törkeiden petosten lukumäärä nousi vuoden 2004 201 rikoksesta vuoden 2005 360 rikokseen. Vuoden 2006 ensimmäisen neljänneksen summa oli edelleen korkea, 64 törkeää petosta.

Edellä kuvattuun tilastolliseen nousuun löytyy selitys laajoista juttusarjoista. Esimerkiksi yhteen Pohjois-Suomen rikosilmoitukseen on kirjattu 67 rekisterimerkintärikosta, 104 törkeää väärennöstä ja 63 törkeää petosta. Keski-Suomessa tutkittiin talousrikosjuttu, joka sisälsi yli 200 yhdistystoiminnan yhteydessä tapahtunutta väärennystä. Lisäksi Etelä-Suomessa tutkitaan laajaa talousrikokseksi luokiteltua petosvyyhtiä liittyen autojen tuontiin EU-maista.

Ensimmäisen vuosineljänneksen päätetyistä jutuista lukumääräisesti eniten oli petoksia. Näitä esiintyi huhtikuun alkuun mennessä 113 kappaletta 63 jutussa. Lieviä petoksia oli kaikkiaan viisitoista. Seuraavaksi eniten esiintyi kirjanpitorikoksia (181 kpl). Törkeitä kirjanpitorikoksia oli 36 kpl, törkeitä velallisen epärehellisyysrikoksia 46 ja törkeitä veropetoksia 101 kpl. Melko runsaasti oli myös rekisterimerkintärikoksia (65 kpl), veropetoksia (39 kpl), velallisen epärehellisyysrikoksia (34 kpl) sekä väärennyksiä ja törkeitä kavalluksia (32 kpl).

Liiketoimintakiellot

Liiketoimintakieltoon määrättyt ovat syyllistyneet vakaviin talousrikoksiin - usein toistuvasti. Sen vuoksi on tärkeää, että heidät otetaan samanlaiseen valvontaan kuin muutkin ammattimaiseen tai vakavaan rikollisuuteen syyllistyneet henkilöt.

Sisäasiainministeriön poliisiosaston määräys *liiketoimintakiellon valvonnasta* tuli voimaan syksyllä 2004. Määräyksellä tehostetaan ja yhdenmukaistetaan liiketoimintakiellossa olevien henkilöiden valvontaa koko maassa. Poliisi kohdensi vuodelle 2006 lisäresursseja liiketoimintakiellon valvontaan. Tavoitteena on myös tiivistää yhteistyötä lähialueiden viranomaisien kanssa.

Liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden määrä on kasvanut merkittävästi viime vuosina. Vuoden 2005 lopussa Suomessa oli lähes 630 henkilöä liiketoimintakiellossa. Vuoden 2006 I neljänneksellä liiketoimintakiellossa oli 668 (5.4.2006) henkilöä.

Määrän uskotaan kasvavan vielä lähivuosina, sillä poliisi on tehnyt liiketoimintakiellon edellytysten tutkintaa enemmän kuin mitä vuosittain liiketoimintakieltoja on päättynyt. Tuomioistuinten määräämät liiketoimintakielot ovat lisääntyneet huomattavasti. Vuonna 2001 liiketoimintakieltoja määrättiin 81 kappaletta ja vuoden 2006 ensimmäisellä vuosineljänneksellä jo 68 kappaletta. Vuositasolla tämä tarkoittaa 272 uutta liiketoimintakieltoa, mikä olisi selvästi enemmän kuin yhtenäksään aikaisempina vuotena. Oikeusrekisterikeskuksen tilaston mukaan tuomioistuimet ovat määränneet liiketoimintakieltoja viimeisen viiden vuoden aikana seuraavasti

Vuosi	Tuomioistuinten määrämät liiketoimintakiellot kpl
2001	81
2002	135
2003	171
2004	239
2005	227
31.3.2006	68

Suomessa liiketoimintakieltoon määrättyjen henkilöiden on todettu jatkavan liiketoiminnan harjoittamista virolaisten yritysten kautta. Viranomaisyhteistyön kehittämisprojektissa tehdyn selvityksen mukaan ainakin 16 Suomessa liiketoimintakieltoon määrättyllä henkilöllä oli syksyllä 2005 yritys yhteys virolaiseen yritykseen. Määrän uskotaan olevan vielä suurempi, koska bulvaanien käytön on havaittu olevan tavallista.

Liiketoimintakieltoon määrättyjen suomalaisten toiminta Virossa on noussut uutisaiheeksi. Virolainen talouslehti *Äripäev* julkaisi 28.4. reportaasin: *"Suomalaiset liikemies kieroilijat toimivat Virossa"*. Reportaasissa tutkitaan suomalaisia liikemiehiä, jotka ovat saaneet toimintakiellon Suomessa, mutta työskentelevät Virossa. Arviolta noin neljäkymmentä liiketoimintakiellossa olevaa suomalaisyrittäjää työskentelee Virossa. Suomessa määrätty liiketoimintakielto ei ulotu Viroon eikä siten estä toimimasta Viron talouselämässä, mutta osa liiketoimintakiellossa olevista on perustanut oman yrityksen, jonka kautta he työskentelevät Suomessa.

Uutisen mukaan Viron ja Suomen välistä poliisiyhteistyötä tullaan kehittämään ja valvonta tehostuu. Yhtäläistä liiketoimintakieltoa maiden välille toivotaan.

3. Talousrikosten tekotavat

Vuonna 2005 päätetyt talousrikosjutut

Johdanto

Vuonna 2005 päätettyjen poliisin tutkimien talousrikosten osalta viranomaisyhteistyön kehittämiprojektissa on tehty tekoapseurantaa. Talousrikosjutuista, joiden tutkinta päättyi vuoden 2005 aikana, saatiin tekoapeja koskevia tietoja runsaasta 90 prosentista syyteharkintaan lähteneestä jutusta.

Talousrikosjutuista, joiden tutkinta päättyi vuoden 2005 aikana, saatiin tekoapeja koskevia tietoja 1.347 jutusta tai juttukokonaisuudesta.

Erittely saatiin runsaasta 90 prosentista päätettyjä juttuja. Erittely koski vain syyttäjälle meneitä rikostapeuksia.

Vuonna 2005 päätetyt talousrikosjutut olivat pääasiassa paikallisia (82 %). Laajoiksi kotimaisiksi jutuiksi oli määritelty 170 (13 %) juttua ja kansainvälisiksi 83 juttua (6 %). Pääosa (84 %) vuonna 2005 päätetyistä jutuista oli tutkittu perinteisellä menetelmällä, reaaliaikainen tutkinta oli käytössä 224 jutussa. Liitynnät muuhun rikollisuuteen olivat näissä jutuissa vielä verraten vähäisiä. Muuhun vakavaan rikollisuuteen katsottiin olevan kytkentöjä 30, rahapesuun 18 ja huumausainerikoksiin ei yhdessäkään jutussa.

Talousrikosten sijoittuminen eri toimialoille oli ilmaistu hyvin heterogeenisesti, joten toimialatiedot ovat tässä vaiheessa vain suuntaa-antavia. Yleisimpiä toimialoja näyttäisivät olevan rakennus- ja korjaus, kauppa, ravintola- ja majoitus, kuljetus sekä IT-ala.

Vastaavanlainen toimialajakauma toteutuu myös uudemmissa, vasta tutkittavaksi tulleissa talousrikostapeuksissa. Pääkaupunkiseudun esikäsittely-yksikössä laaditaan tutkintaprosessiehdotus kaikkiin pääkaupunkiseudun poliisiyksiköihin tutkintaan tuleviin juttuihin. Näihin ehdotuksiin liittyneiden yhtiöiden toimiala joulukuun tilannekatsauksessa osoitti, että rakennusalan yrityksiä esiintyi ilmoituksissa eniten. Seuraavaksi eniten esiintyi liike-elämän, kaupan ja ravintola-alan yrityksiä.

Talousrikosjutuissa tutkittujen henkilöiden rooleista rikoksissa yleisimmät olivat tosiasiallinen toimija ja virallinen vastuuhenkilö. Bulvaaneja ja/tai virallisia vastuuhenkilöitä nimettiin jutun toimijoiksi harvemmin.

Seuraavassa tarkastellaan vuonna 2005 päätettyjen talousrikosjuttujen tekoapeja rikoslajikohtaisesti.

Tarkastelussa käydään kaavamaisesti erikseen läpi kunkin rikoslajin tekojen lukumäärät ja tekotavat, liitynnät muihin talousrikoksiin, toimintaympäristö ja epäiltyjen rooli rikoksessa. Näiden seikkaperäisten esitysten lopuksi tulokset on kuvattu myös tiiviimmässä muodossa yhteenveto –kappaleessa.

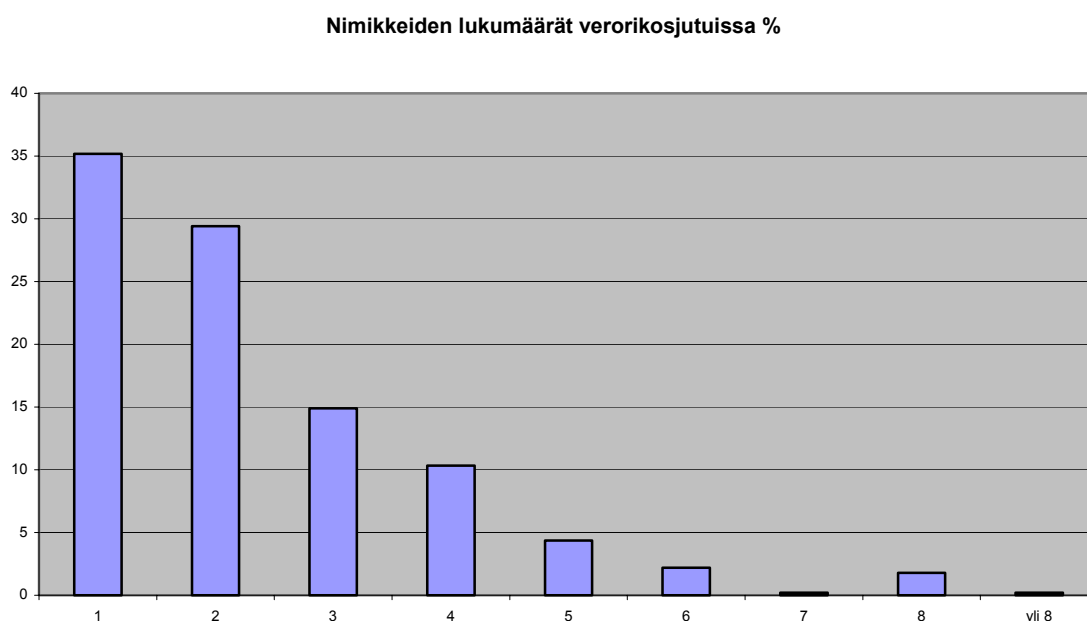
Rikoslajit

Verorikoksiin liittyviä tekoja ilmoitettiin kaikkiaan 614 kpl. Yleisin tekotapa oli ilmoitus- tai maksuvelvollisuuden laiminlyönti (tätä tekotapaa ilmeni 36 prosentissa tutkituista verorikosjutuista) seuraavaksi yleisimpiä olivat ohimyynti (25 %), pimeän työvoiman käyttö (19 %), kuititikauppa (14 %), varojen tai tulojen salaaminen (8 %) ja väärrien tietojen antaminen (7 %). Jonkin verran esiintyi myös ulkomaankauppaan liittyvää verorikollisuutta ja peiteltyä osingonjakoa.

Yleisimmin verorikokset liittyivät arvonlisäverotukseen laiminlyönteihin. Näitä ilmeni 74 prosentissa verorikoksia. Toiseksi useimmin laiminlyönnit liittyivät ennakoperintään (48 %). Tuloveron välttäminen (41 %) sekä muun veron tai maksun välttämiseen liittyvät rikokset (24 %) olivat seuraavaksi yleisimpiä. Luonnollisesti pääosassa verorikoksia oli kyse useamman kuin yhden verolajin laiminlyönnistä.

Verorikosten liittynät muuhun talousrikollisuuteen

Verorikosjutuissa samassa jutussa tutkittujen rikosnimikkeiden lukumäärät vaihtelivat seuraavasti

Verorikoksissa 65 prosentissa tutkittuja juttuja oli kyse useamman kuin yhden rikoksen tutkinnasta. Muitakin rikostyyppejä kuin verorikoksia esiintyi siis suuressa osassa juttuja.

Verorikosten yhteydessä tutkitut kirjanpitorikoksetkin paljastuivat luonnollisesti yleisimmin verottajan toiminnan yhteydessä ja 17 prosentissa juttuja konkurssiainiain yhteydessä. Kirjanpitorikosten tekotapoja oli mainittu kaikkiaan 211. Yleisimmin kirjanpito oli täysin pitämättä (106 kertaa), osittain pidettyä ja vääristeltyä kirjanpitoja oli myös yhteensä suunnilleen satakunta.

Velallisen rikoksia kaikkiaan 74 tekomainintaa 60 jutussa, näistä 46 juttuun liittyi konkurssi ja kuuteen ulosottoselvitys. Saattohoitoakin ilmeni näissä yhteyksissä seitsemän kertaa. Verorikoksia paljastui saneerausmenettelyn yhteydessä seitsemän.

Rekisterimerkintärikoksia ilmeni verorikosten tutkinnan yhteydessä 56 kertaa. Yleisin rekisterimerkintärikoksen tekotapa oli välikäden rekisteröiminen hallitukseen. Sisäpiiririkos mainittiin kahdesti, samoin kuin lahjonta. Yrityssalaisuuden rikkominen ja muu tietotekniikkarikos (teollisoikeusrikos) esiintyivät myös kertaalleen verorikosten yhteydessä.

Petoksiin liittyen oli verorikosten yhteydessä 16 mainintaa. Avustus- tai tukipetos mainittiin viisi kertaa ja laskutus- tai tarjouspetos neljästi. Muita olivat tilauspetokset ja muut petokset liittyen sosiaalitukiin ja yritystoimintaan.

Verorikosten toimintaympäristö mukaili kaikkia talousrikoksia. Kansainvälisten juttujen osuus verorikoksissa oli viisi prosenttia kun se kaikissa talousrikosjutuissa oli kuusi. Laajaa kotimaista toimintaa oli nelisen prosenttia enemmän kuin kaikissa jutuissa ja vastaavasti paikallista toimintaa oli kolme prosenttia vähemmän. Liityntöjä rahanpesuun mainittiin viisi ja muuhun vakavaan rikollisuuteen kahdeksan kertaa. Myös tutkintatapa oli jonkin verran useammin reaaliaikainen. Toimialoista yleisin oli rakennus- ja korjaus, muut toimialat sekä kauppa.

Verorikosten yhteydessä rikoksesta epäillyn rooliksi nimettiin yhtä usein virallinen vastuuhenkilö ja tosiasiallinen toimija (molemmat ilmenivät 66 prosentissa juttuja). Yllyttäjä/ avustaja sen sijaan mainittiin vain 21 kertaa, eli 4 prosentissa juttuja. Apulainen mainittiin kahdeksassa prosentissa ja bulvaani 16 prosentissa juttuja.

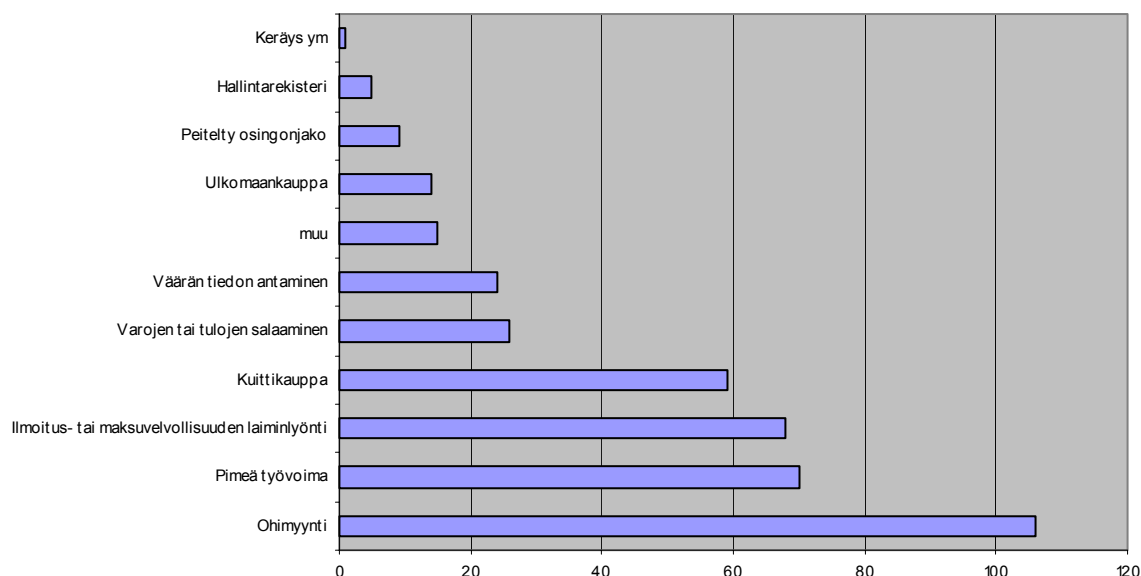
Kirjanpitorikoksiin liittyviä tekotapoja oli aineistossa määritelty kahdella eri tavalla. Tapa, jolla kirjanpitorikos on tullut ilmi, määriteltiin 659 kertaa. Yleisimmin rikos paljastui konkurssiasian yhteydessä (46 %), seuraavaksi useimmin verottajan toiminnan yhteydessä (38 %). Muutoin paljastuneita oli 22 prosenttia.

Kirjanpitorikokseen syyllistytettiin eri tavoilla. Yleisin tekotapa oli kirjanpidon osittainen laiminlyönti (44 % tutkituista jutuista, joissa esiintyi kirjanpitorikos). Kirjanpidon totaalinen laiminlyönti (37 %) ja sen vääristely (15 %) olivat seuraavaksi yleisimpiä. 27 jutussa kirjanpito oli hävitetty tai tuhottu (5 %).

Kirjanpitorikosten liitynnät muuhun talousrikollisuuteen

Kirjanpitorikosten yhteydessä tutkittuja verorikoksia oli yhteensä 397. Yleisin verorikoksen tekotapa tässä yhteydessä oli ohimyynti. Pimeän työvoiman käyttöä ja ilmoitus- tai maksuvelvollisuuden laiminlyöntejä oli miltei yhtä paljon, kutakin yli 20 prosentissa juttuja. Myös kuitikaupan osuus oli merkittävä.

Verorikokset kirjanpitorikoksen yhteydessä

Myös velallisen rikoksia ilmeni runsaasti kirjanpitorikosten yhteydessä. Velallisen rikoksia oli kaikkiaan 256 kertaa, näistä 201 juttuun liittyi konkurssi ja 11 ulosottoselvitys. Saattohoitoa-kin ilmeni näissä yhteyksissä 19 kertaa. Kirjanpitorikoksia paljastui saneerausmenettelyn yhteydessä kuusi.

Rekisterimerkintärikoksia ilmeni kirjanpitorikosten tutkinnan yhteydessä 92 kertaa. Yleisin rekisterimerkintärikoksen tekotapa oli välikäden rekisteröiminen hallitukseen. Yrityssalaisuuden rikkominen mainittiin kolme kertaa.

Petoksiin liittyen oli kirjanpitorikosten yhteydessä 23 mainintaa. Laskutus- tai tarjouspetos mainittiin viisi kertaa ja neljästi mainittiin avustus- tai tukipetos sekä tilauspetokset.

Kirjanpitorikosten toimintaympäristö mukaili kaikkia talousrikoksia. Kansainvälisten juttujen osuus verorikoksissa oli viisi prosenttia kun se kaikissa talousrikosjutuissa oli kuusi. Laajaa kotimaista toimintaa saman verran kuin kaikissa jutuissa ja paikallista toimintaa oli kaksi prosenttia enemmän. Liityntöjä rahanpesuun mainittiin seitsemän ja muuhun vakavaan rikollisuuteen seitsemän kertaa. Myös tutkintatapa oli jonkin verran useammin perinteinen. Toimialoista yleisin oli rakennus- ja korjaus, muut toimialat sekä kauppa.

Kirjanpitorikosten yhteydessä rikoksesta epäillyn rooliksi nimettiin miltei yhtä usein virallinen vastuuhenkilö (500 kertaa) ja tosiasiallinen toimija (514 kertaa). Bulvaani mainittiin 119 kertaa. Yllyttäjät/ neuvoja sen sijaan mainittiin vain 30 kertaa, eli 4 prosentissa juttuja. Apulainen mainittiin viidessä prosentissa.

Velallisen rikoksista valtaosa tuli ilmi konkurssin (81 %) yhteydessä mutta myös jonkin veran ulosottoselvityksen (10 %) yhteydessä. Näissä saattohoitoon viittaavaa toimintaa liittyi 21 (6 %) juttuun ja saneerausmenettelyssä ilmeni 3 prosenttia velallisen jutuista.

Velallisten rikosten muita ilmitulon syitä olivat muun tutkinnan yhteydessä ilmenneet rikokset, rikoshyödyn jäljittämisen, verotarkastuksen, erikoistilintarkastuksen, reaaliaikaisen tutkinnan tai muun yrityksen toimintaan kohdistuneen tarkastuksen tai selvityksen yhteydessä (esimerkiksi Teosto-maksujen välttämiseen liittyvä toiminta).

Velallisten rikosten liitynnät muuhun talousrikollisuuteen

Velallisten rikosten tutkinnan yhteydessä tutkittiin myös runsaasti kirjanpitorikoksia. Kirjanpitorikoksetkin paljastuivat tässä yhteydessä yleisimmin konkurssiasian yhteydessä (136 kertaa). Kirjanpitorikoksia oli kaikkiaan 179 jutussa. Yleisin tekotapa oli kirjanpidon osittainen laiminlyönti (65 %). Täysin pitämättä kirjanpito oli 18 prosentissa ja vääristelty oli 24 prosentissa juttuja.

Verorikoksiin liittyen oli velallisten rikosten yhteydessä 78 mainintaa 60 jutussa. Ilmoitus- tai maksuvelvollisuuden laiminlyönti oli yleisin tekotapa. Ohimyynti oli seuraavaksi yleisin. Väärän tiedon antaminen verotukseen liittyen ja kuittikauppa mainittiin kumpikin seitsemän kertaa. Muita olivat peitelty osingonjako, varojen ja tulojen salaaminen sekä pimeä työvoima.

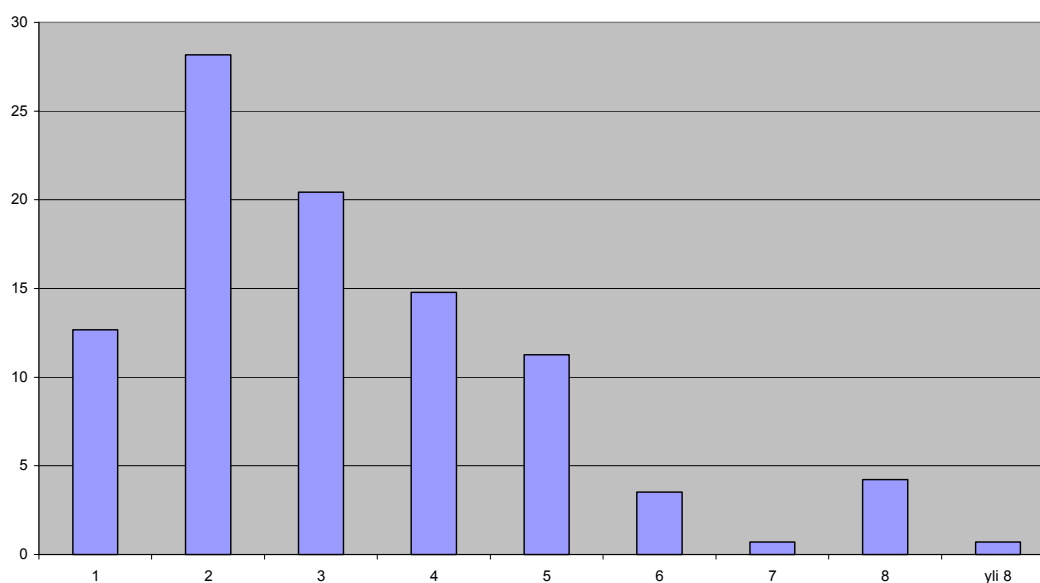
Rekisterimerkintärikoksia oli velallisten rikosten yhteydessä tutkittu 50 kertaa. Yrityssalaisuuden rikkominen mainittiin kerran. Petosten esiintyminen yhdessä velallisten rikosten kanssa jäi 12 kertaan. Pääasiassa nämä liittyivät laskutus- ja tarjoustoimintaan, tilauksiin, vakuutuksiin ja rahoitukseen sekä Teostomaksuihin.

Velallisen rikosten toimintaympäristö mukaili kaikkia talousrikoksia. Kansainvälisten juttujen osuus oli sama kuin kaikissa talousrikosjutuissa. Laajaa kotimaista toimintaa oli prosentin enemmän kuin kaikissa jutuissa ja paikallista toimintaa oli myös prosentti enemmän. Liityntöjä rahanpesuun mainittiin viisi ja muuhun vakavaan rikollisuuteen seitsemän kertaa. Myös tutkintatapa oli kahdeksan prosenttia useammin perinteinen. Toimialoista yleisin oli rakennus- ja korjaus, muut toimialat sekä kauppa.

Velallisen rikosten yhteydessä rikoksesta epäillyn rooliksi nimettiin useimmin tosiasiallinen toimija (252 kertaa). Miltei yhtä usein nimettiin virallinen vastuuhenkilö (216). Bulvaanien osuus rikoksista epäillyistä oli 57 henkilöä ja heitä oli edustettuina 17 prosentissa tutkittuja juttuja. Yllyttäjä/ neuvoja sen sijaan mainittiin vain 15 kertaa, eli 4 prosentissa juttuja. Apulainen mainittiin neljässä prosentissa.

Rekisterimerkintärikosten tekotavoista yleisin oli välikäden rekisteröiminen hallitukseen (81 %), seuraavaksi useimmin (11 %) mainittiin väärä tieto osakepääomasta.

Nimikkeiden lukumäärä rekisterimerkintärikoksissa %

Rekisterimerkintärikokselle ominaista on se, että se esiintyy useimmiten yhdessä jonkin muun rikoksen kanssa. Yksin esiintyviä rekisterimerkintärikoksia oli vain 18 prosenttia koko aineistosta.

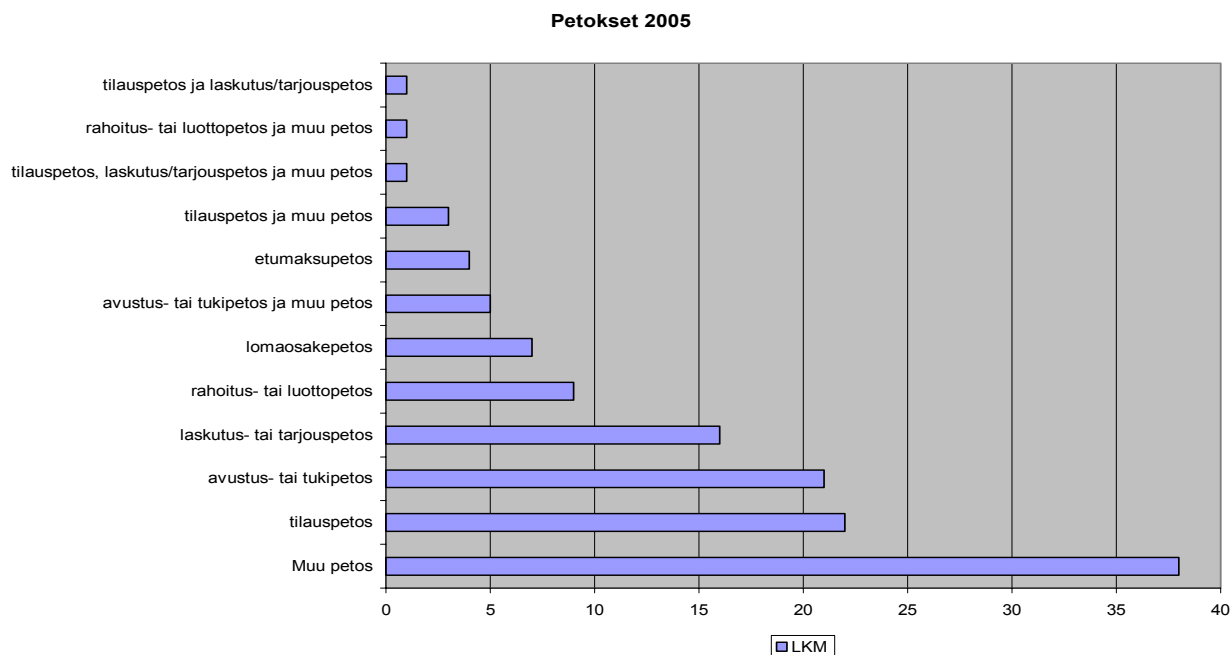
Yleisimmin rekisterimerkintärikos oli yhteydessä kirjanpitorikoksiin (85 jutussa), verorikoksiin (51 jutussa) ja velallisen rikoksiin (50 jutussa). Kirjanpitorikokset paljastuivat tässä yhteydessä yleisimmin verottajan toiminnan tai konkurssiasian yhteydessä (molemmissa noin 40 prosentissa tapauksista). Yleisin tekotapa oli kirjanpidon osittainen laiminlyönti (40 %). Täysin pitämättä kirjanpito oli 21 prosentissa ja vääristelty oli 9 prosentissa juttuja.

Verorikosten osalta painopiste oli pimeän työvoiman käytössä (41 %). Ilmoitus- tai maksuvelvollisuuden laiminlyönti (29 %), ohimyynti (27 %) ja kuittikauppa (25 %) olivat melko tasavahvoina seuraavaksi yleisimmät tekotavat. Velallisen rikokset esiintyivät pääasiassa konkurssin yhteydessä (74 %).

Rekisterimerkintärikoksia sisältävät jutut olivat jonkin verran laajempia kotimaisia tai kansainvälisempiä kuin kaikkien talousrikosten vastaavat luvut. Myös tutkintatapa oli hieman useammin reaaliaikainen. Liityntöjä muuhun vakavaan rikollisuuteen oli 9 kertaa ja rahansuun seitsemän kertaa.

Rekisterimerkintärikoksesta epäillyn rooli oli useimmiten tosiasiallinen toimija (89 %). Seuraavaksi yleisin rooli oli virallinen vastuuhenkilö (47 %).

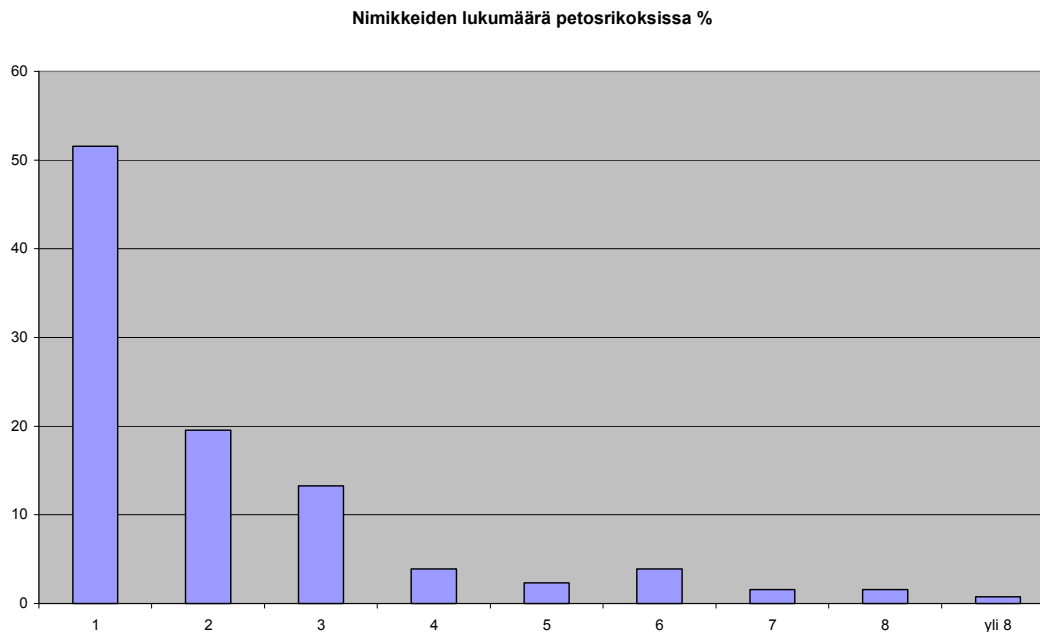
Petosrikosten tekotapojen kirjavuutta kuvaa se, että erittelyissä ”muu petos” – kategoria oli yleisin (38 %). Tarkemmin määritellyistä tekotavoista tilaus- (21 %) ja avustuspäteokset (20 %) olivat yleisimpiä. Seuraksi yleisimmät kategoriat olivat laskutus/ tarjouspäteokset (14 %), rahoitus/luottopäteokset (8 %), lomaosakepäteokset (5 %) ja etumaksupäteokset (3 %).

Kun tarkastellaan petosrikosten eri tekotapojen esiintymistä yhdessä, voidaan todeta, että petosjutuissa esiintyi yleisimmin vain yhtä petostyyppiä. Yhdistelmistä yleisin oli sekin vain viidessä jutussa esiintynyt avustuspetos yhdessä muun petoksen kanssa. Muu petos -kategoriassa yleisin tekotapa liittyi yrityksen ja sen osakekannan kauppoihin. Joukossa oli myös jonkin verran sosiaalietuuksiin liittyviä petoksia sekä vakuutuksiin ja vakuuksiin liittyviä petoksia.

Petosrikosten liittynät muuhun talousrikollisuuteen

Kun tarkastellaan talousrikosten liittytöjä muihin talousrikoslajeihin, poikkeaa petosrikollisuus jonkin verran muusta talousrikollisuudesta. Petokset liittyvät harvemmin muihin talousrikoksiin kuin monet muut talousrikosten lajit. Yksittäisten nimikkeiden määrä on petosten osalla yli 50 prosenttia kun se esimerkiksi verorikoksissa oli 35 %, kirjanpitorikoksissa 29 % velallisen rikoksissa 23 % ja rekisterimerkintärikoksissa vain 13 %.

Verorikoksiin liittyen oli petosten yhteydessä 16 mainintaa. Väärän tiedon antaminen verotukseen liittyen ja ohimyynti mainittiin kumpikin neljä kertaa. Muita olivat kuittikauppa, varojen ja tulojen salaaminen sekä pimeä työvoima.

Velallisen rikoksia kaikkiaan 12 jutussa, näistä 10 juttuun liittyi konkurssi ja kolmeen ulosotonselvitys. Saattohoitoakin ilmeni näissä yhteyksissä kaksi kertaa.

Kirjanpitorikokset paljastuivat yleisimmin konkurssiain yhteydessä. Kirjanpitorikoksia oli kaikkiaan 18. Rekisterimerkintärikoksia oli petosten yhteydessä tutkittu 9 kertaa. Tietomurto ja yrityssalaisuuden rikkominen mainittiin kumpikin kerran ja ympäristörikoksia käsiteltiin yhdessä jutussa.

Petosten toimintaympäristö poikkesi jonkin verran kaikista talousrikoksista. Kansainvälisten juttujen osuus petosjutuissa oli 17 prosenttia kun se kaikissa talousrikosjutuissa oli vain 6 %. Myös laajaa kotimaista toimintaa oli viisi prosenttia enemmän kuin kaikissa jutuissa ja vastaavasti paikallista toimintaa oli 16 prosenttia vähemmän. liityntöjä rahanpesuun ja muuhun vakavaan rikollisuuteen mainittiin kutakin kolmessa yhteydessä. Myös tutkintatapa oli jonkin verran useammin reaaliaikainen.

Toimialoista yleisin oli rakennus- ja korjaus sekä kauppa. Yksittäisenä kuriositeettina muissa toimialoissa nousi esiin puuteollisuudelle tehtävä lumetustoiminta, joka mainittiin yhdeksän kertaa.

Petosten yhteydessä rikoksesta epäillyn rooliksi nimettiin useimmin tosiasiallinen toimija (80 prosentissa jutuista). Seuraavaksi yleisimmin epäillyn rooli oli virallinen vastuuhenkilö (46 %). Bulvaanien osuus rikoksista epäillyistä oli yhdeksän henkilöä. Apulainen mainittiin myös yhdeksän kertaa. Yllyttäjä/ neuvoja sen sijaan mainittiin vain 5 kertaa, ja yhteiskunnallinen päättäjä 2 kertaa.

Tietotekniikkaan liittyviä rikoksia havaittiin 24 jutussa. Yrityssalaisuuden rikkomisia näistä oli 10, tietomurtoja 5 ja hakkerointirikoksia 2. Yritysvakoilua oli havaittu kerran. Muu tietotekniikkarikos mainittiin 15 kertaa. Näihin lukeutui tekijänoikeus- ja teollisoikeusrikoksia, yrityssalaisuuden väärinkäyttö, viestintäsalaisuuden loukkaus, kilpailumenettelyrikos, tavaramerkkirikkomus, petoksia, luvaton käyttö ja jopa uhkailua. Tietotekniikkarikosten yhteydessä on tutkittu myös muita talousrikoksia. Kirjanpitorikoksia on mainittu neljä kertaa, petokset kaksi, verorikokset kolme ja velallisen rikos kerran. Toimialoista on mainittu IT:n lisäksi rakennus- ja korjaus, kauppa, teollisuus ja ravintola- ja majoitustoiminta. Epäillyn rooli oli useimmiten tosiasiallinen toimija. Myös virallinen vastuuhenkilö ja yllyttäjä/ neuvoja mainittiin. Tietotekniikkaan liittyvät rikokset tulivat esiin 55 prosenttisesti reaaliaikaisen tutkimuksen yhteydessä.

Arvopaperimarkkinarikoksiin liittyviä juttuja raportoitiin seitsemän. Lähes kaikki tutkitut rikokset olivat sisäpiiririkoksia. Joukkoon mahtui yksi tiedottamisrikos. Arvopaperimarkkinarikosten toimialat olivat IT ja arvopaperit. Epäiltyä oli useimmiten tosiasiallinen toimija ja myös virallinen vastuuhenkilö ja yhteiskunnallinen päättäjä mainittiin. Arvopaperimarkkinarikoksista haettiin myös yhteyksiä verorikoksiin kahdessa jutussa.

Työrikoksia tai -rikkomuksia ilmoitettiin päätetyiksi kahdeksassa jutussa. Puolet jutuista oli rikkomuksia ja puolet työturvallisuusrikoksia, joista kaksi oli vammaan johtanutta. Muu työrikos –kategoriassa mainittiin työaika-suojelurikos, työsyryjintä, kiskonnantapainen työsyryjintä ja työsuojelutoimenpiteen estäminen. Kahdessa jutussa oli ollut kyseessä reaaliaikainen tutkimus. Toimialat olivat rakennus- ja korjaus ja kuljetus sekä yhdessä tapauksessa julkishallinto. Epäilty oli useimmiten joko yhteiskunnallinen päättäjä tai tosiasiallinen toimija. Virallinen vastuuhenkilö mainittiin kahdesti.

Ympäristörikosten osuus päätetyistä oli yhdeksän. Neljä kertaa oli ainetta, säteilyä tai esineitä jätetty ympäristöön, kolmesti oli ”valmistanut, luovuttanut, kuljettanut, käyttänyt tai käsitellyt” ainetta säädösten vastaisesti ja kaksi kertaa oli muutettu ympäristöä säännösten vastaisesti. Näiden rikosten yhteydessä mainittiin ainoastaan yksi tilauspetos sekä jonkin verran vältettyä arvonlisäveroa. Toimialat olivat rakennus- ja korjaus, kauppa ja kuljetus sekä metsätalous, hyötyjätteiden käsittely ja jätevesien puhdistus. Epäilty oli useimmiten myös virallinen vastuuhenkilö, mutta myös tosiasiallinen toimija, bulvaani ja apulainen mainittiin.

Korruptiotapaukset liittyivät virkamiehen (5 kpl) tai liike-elämässä tapahtuneeseen lahjontaan (3 kpl). Muuta korruptiota mainittiin kolme kertaa. Näistä kaksi liittyi lahjontaan (rikkomuksia) ja yksi virka-aseman väärinkäyttöön. Muina rikoksina mainittiin virkavelvollisuuden rikkominen ja luvaton käyttö. Myös verotuksen välttämiseen oli yhteyksiä. Epäillyn rooleista nousi yhteiskunnallinen päättäjä kaikkein yleisimmäksi. Virallinen vastuuhenkilö oli toiseksi yleisin. Toimialoista mainittiin valtionhallinto ja kunnallishallinto sekä muutaman kerran myös ravintola- ja majoitustoiminta sekä kauppa.

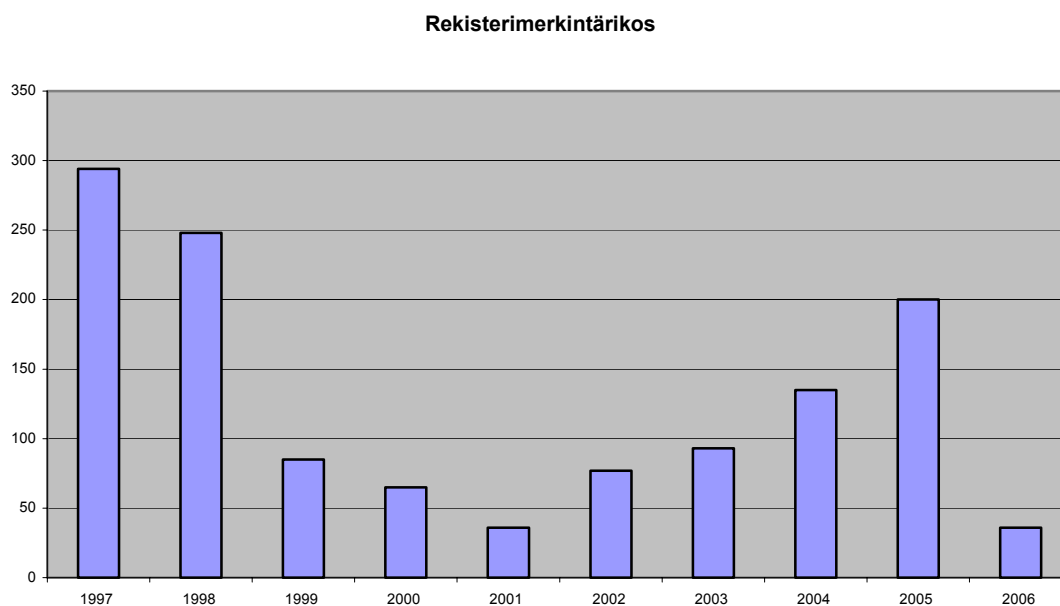
Muut rikokset

Muina rikoksina mainittiin useimmin kavallus. Mainintoja oli 40 kappaletta, joista 19 törkeitä. Lisäksi näihin liittyi useasti luottamusaseman väärinkäyttö (9 kertaa). Luottamusaseman väärinkäyttö mainittiin näiden lisäksi seitsemän kertaa. Eritasoisia väärennyksiä mainittiin 18 kertaa. Tekijänoikeusrikos mainittiin viisi kertaa, teollisoikeusrikos kerran. Virkavelvollisuuden rikkominen ja kilpailumenettelyrikos kolme kertaa, tavaramerkkirikkomus kahdesti, yrityssalaisuuden rikkominen mainittiin kolmesti ja näiden lisäksi yritysvakoilu ja yrityssalaisuuden

väärinkäyttö. Rahanpesu ja kätkemisrikoksia mainittiin myös muutaman kerran. Muut mainitut rikokset on jo käyty läpi aiemmin.

Yhteenveto

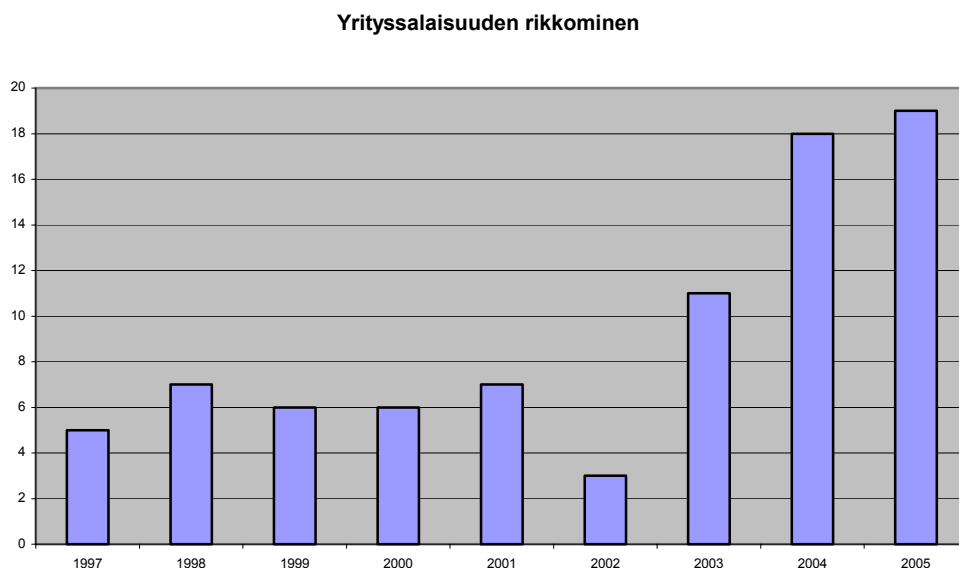
Vuonna 2005 päätettyjen talousrikosjuttujen sisältö ei tuo mukanaan juurikaan yllätyksiä. Peruskolmikko kirjanpitorikos, verorikokset ja velallisen rikokset muodostavat edelleen sen perusmassan, jonka parissa talousrikostutkijan arki pääasiassa kuluu. Rekisterimerkintärikokset ovat tilastollisesti taas nousussa ja tekotapatarkastelussa ne esiintyvät kiinteässä yhteydessä edellä mainittuun kolmikkoon. Rekisterimerkintärikosten lukumäärän vaihtelut johtuvat osittain 1990-luvun loppupuolen osakeyhtiölain muutoksista. Vuoden 1997 lainsäädännössä rekisteriviranomaiselle tai tuomioistuimelle osakepääoman tai velan maksamisesta annettu väärä ilmoitus, vakuutus tai todistus tuomittiin osakeyhtiörikoksena. Vuonna 1999 lakia muutettiin, mutta tilastoissa tutkittujen rekisterimerkintärikosten lukumäärän kasvu näkyy jonkin verran viiveellä.

Lukumääräisesti eniten tutkituissa talousrikoksissa oli kirjanpitorikoksiin liittyviä mainintoja. Kirjanpitorikos liittyy usein muihin talousrikoksiin. Useimmin nämä ovat vero- ja velallisen rikoksia ja rekisterimerkintärikoksia. Koska lukumääräisestikin seuraavaksi yleisimmät rikokset olivat juuri näitä edellä mainittuja, on luonnollista että näiden kombinaatioita oli aineistossa paljon. Tämän vuoksi kaikissa näissä rikoksissa esiintyneet toimiala- ja tekijätiedot ovat samantyyppiset. Myöskään tekotapojen yleisyysjärjestyksessä ei ole juurikaan eroja. Verorikosten yhteydessä kirjanpito oli useimmiten täysin pitämättä, kun muiden rikoslajien yhteydessä osin pitämättä oli yleisempää. Kirjanpitorikosten yhteydessä ohimyynti nousi yleisimmäksi verorikosten tekotavaksi kun velallisten rikosten ja rekisterimerkintärikosten yhteydessä se oli vasta kakkosena ilmoitus- tai maksuvelvollisuuden laiminlyönnin jälkeen.

Petosrikokset olivat seuraavaksi suurin ryhmä (140 mainintaa). Petoksille luonteenomaista on se, että petosten yhteydessä epäiltyjen muiden rikosten tai rikostyyppien määrä on suhteellisen pieni verrattuna muiden talousrikosten vastaaviin lukuihin. Tämä pätee myös tuomioistuimissa tuomituissa talousrikoksissa (ks. Virta 2002 ss.176 -178). Petosrikokset ovat myös useammin kytkeytyneitä laajaan kotimaiseen tai kansainväliseen toimintaan kuin yleisimmät talousrikokset. Viime vuonna päätetyt talousrikosjutut liittyivät useimmiten rakennus- ja korjaus- alalle. Kyseinen toimiala tarjosi hyvät olosuhteet myös petosrikoksille. Kauppa oli seuraavaksi yleisin petosten tapahtumaympäristö.

Harvemmin tutkituista rikostyypeistä voidaan havaita tietotekniikkaan ja erityisesti yrityssalaisuuden rikkomiseen liittyviä mainintoja olleen jonkin verran. Näistä yli puolet oli tullut esille reaaliaikaisen tutkimuksen yhteydessä. Polstat –järjestelmässä yrityssalaisuuden rikkomisten kehitys näyttää nousujohteiselta.

Erja Virta
erikoissuunnittelija
Poliisiammattikorkeakoulu
Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti
erja.virta@pakk.poliisi.fi

4. Talousrikollisuutta koskevia julkaisuja ja artikkeleita (linkkien toimivuus tarkastettu 22.5.2006)

Suomen talousrikoskontrollijärjestelmä

Anne Alvesalo & Sari Heiskanen & Erja Virta

Poliisiammattikorkeakoulun julkaisut 48/2006

Tässä sähköisessä julkaisussa kuvataan Suomen talousrikoskontrollijärjestelmää.

Perinteisistä julkaisumuodoista poiketen raportointi on toteutettu ”kaksiulotteisena”, jäljittelemällä www-sivujen julkaisumuotoa.

Lataa graafinen kartta osoitteesta:

<http://www.poliisi.fi/intermin/biblio.nsf/bb388e505447a36fc2256bc6003aee34/771c8e708b34b314c225714e003a1d99?OpenDocument>

Euroopan neuvoston raportti

Organised crime situation report 2005: Focus on the threat of economic crime Council of Europe, 2005

Organised crime, corruption and other forms of economic and serious crime will remain priority concerns of European societies in the years to come. The heads of states and governments participating in the 3rd summit of the Council of Europe (Warsaw, 16 - 17 May 2005) therefore tasked the Council of Europe to further develop its activities in these fields. The purpose of the 2005 organised crime situation report thus is:

f To point at new threats and major issues of concern

f To help policy makers in Europe make more informed decisions on anti-crime policies.

In addition to an assessment of the overall organised crime situation, the 2005 report contains a topical chapter on the question of economic crime. Given the serious impact of economic crime on societies and its links to corruption and organised crime, this topic is highly relevant. The chapters on the organised crime situation have been prepared by the Department of Crime Problems (Directorate General of Legal Affairs) of the Council of Europe, while the part on economic crime was written by Professor Michael Levi (Cardiff University, United Kingdom), Dr. Nicholas Dorn (Cardiff University, United Kingdom) and Professor Leonid Fituni (Centre for Strategic and Global Studies, Moscow).

Lataa raportti neuvoston sivuilta: http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/legal_cooperation/combating_economic_crime/3_technical_cooperation/

Tulliselvitysrikoksia koskeva lainsäädäntö

O I K E U S M I N I S T E R I Ö 3.3.2006

Rikoslakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 46 a luku, jossa säädettäisiin tulliselvitysrikoksista. Näiden rikosten perustekomuotona olisi tulliselvitysrikos, johon syylistyisi se, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta laiminlyö tullitoimenpiteeseen liittyvän ilmoittamisvelvollisuuden tai antaa sellaiseen toimenpiteeseen liittyvän väärän tai puutteellisen tiedon tulliviranomaiselle. Tulliselvitysrikoksesta tuomittaisiin sakkoa tai enintään kaksi vuotta vankeutta.

Lue tiivistelmä tai lataa koko raportti OM:n sivulta: <http://www.om.fi/35097.htm>

Tilintarkastus-velvollisuuden uudistamisen taloudelliset vaikutukset KTM, 2006

Yhtiöistä noin 70 prosentilla on hyväksytty tilintarkastaja, vaikka laki ei sitä edellytäkään. Vastaava osuus yhtiöistä valitsisi hyväksytyn tilintarkastajan, vaikka se olisi vapaaehtoista ja ns. maallikkotilintarkastajan valinta ei olisi mahdollista. Pienimmissä yhtiöissä omistus ja operatiivinen toiminta ei ollut eriytynyt. Vain noin 45 prosentilla yhtiöistä oli ulkopuolista rahoitusta. Yhteiskunnallisen edun valvontaintressi pienissä yrityksissä ei ole merkittävä, eikä esteitä pienimpien osakeyhtiöiden vapauttamiselle tilintarkastusvelvollisuudesta nähdä.

Tulokset käyvät ilmi selvityksestä, jossa tarkasteltiin tilintarkastusvelvollisuuden uudistamisen vaikutuksia yritysten rahoitukseen ja muuhun toimintaan, sekä tilintarkastusalaan, elinkeinoelämään ja yhteiskuntaan. LTT-Tutkimus Oy:n kauppa- ja teollisuusministeriön toimeksiannosta tekemässä selvityksessä on tarkasteltu sekä nykyisen sääntelyn vaikutuksia että mahdollisista säädösmuutoksista aiheutuvia kustannuksia.

Selvitys löytyy Internetistä osoitteesta www.ktm.fi/julkaisurekisteri > Uudet julkaisut > Tilintarkastus-velvollisuuden uudistamisen taloudelliset vaikutukset (KTM rahoitetut tutkimukset 2/2006)

Kauppa- ja teollisuusministeriö 28.3.2006 18.21

Yritystukien takaisinperintää halutaan selkeyttää

Tekesin myöntämä rahoitus tutkimus ja kehittämistoimintaan

Teknologisen tutkimus- ja kehittämistoiminnan tuesta annettua valtioneuvoston asetusta ehdotetaan muutettavan siten, että siihen lisätään Tekesin myöntämän tuen (avustukset ja lainat) yleiset edellytykset, tuella tavoitellut vaikutukset ja tuen takaisinperintää koskevat keskeiset ehdot. Tällä hetkellä nämä säännökset sisältyvät Tekesin itsensä vahvistamiin rahoituksen yleisiin ehtoihin. Ehdotus sisältyy kauppa- ja teollisuusministeriössä yritystukien takaisinperinnästä tehtyyn selvitykseen.

Lue tiedote osoitteesta:

<http://www.valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=151835>

Sisäasiainministeriö, 23.03.2006

Sisäasiainministeriö on asettanut hankkeen valmistelevaan Suomen liittymistä Prümin sopimukseen

Sisäasiainministeriö on asettanut hankkeen, jonka tarkoituksena on valmistella hallituksen esitys Suomen liittymisestä Prümin sopimukseen. Hankkeen tehtävänä on selvittää ja valmistella yhteistyössä muiden toimivaltaisten ministeriöiden kanssa ne toimet, jotka tarvitaan kansalliseen lainsäädäntöön ennen kuin sopimus voidaan hyväksyä. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle syysistuntokaudella 2006, niin, että se ehditään käsitellä vuoden 2006 valtiopäivien aikana.

EU-ministerivaliokunta esitti kokouksessaan 17. helmikuuta, että Suomen tulisi pyrkiä liittymään sopimukseen. Asiaa koskeva ja tämän kannanoton sisältävä valtioneuvoston kirjelmä on eduskunnan käsiteltävänä.

Prümin sopimus on seitsemän EU:n jäsenvaltion välinen sopimus viranomaisyhteistyön tehostamisesta. Sopimuksessa ovat mukana Saksa, Ranska, Belgia, Hollanti, Luxemburg, Espanja ja Itävalta. Liittymällä sopimukseen Suomi kykenisi tehostamaan kansainvälistä viranomaisyhteistyötään lainvalvonnassa sekä vaikuttamaan yhteistyön kehittämiseen.

Prümin sopimuksen tarkoituksena on mm. parantaa rajat ylittävää yhteistyötä erityisesti vasta-uuorisella tietojen vaihtamisella sekä tehostaa lainvalvontaviranomaisten välistä käytännön yhteistyötä vakavan kansainvälisen rikollisuuden, kuten terrorismin ja laittoman maahanmuuton torjumisessa.

Sopimuksen mukaan jäsenmaat mm. perustavat kansalliset DNA-analyysitiedostot rikosten tutkimiseksi, vaihtavat tietoja sormenjälkien osalta rikosten torjumiseksi ja tutkimiseksi sekä sitoutuvat vaihtamaan keskenään ajoneuvorekisteritietoja. Sopimuksessa todetaan myös, että kukin valtio päättää itse ja oman lentoturvallisuuspolitiikkansa mukaisesti lennon turvallisuushenkilöiden käytöstä oman maansa koneissa.

Lisätietoja: ylijohtaja Antti Pelttari, (09) 160 42290

20060330

EU:n uusien jäsenmaiden kansalaisten Suomessa tapahtuvan työnteon rekisteröinnistä löytyi yksimielisyys

http://www.mol.fi/mol/fi/06_tyoministerio/05_tiedotteet/2006-03-30-02/index.jsp

20060308

Hallitus ehdottaa, että EU:n uusien jäsenmaiden siirtymäajoista luovutaan

Hallitus ehdotti tänään 8. maaliskuuta hyväksymässään selonteossa eduskunnalle, että Suomi ei jatka 1.5.2006 jälkeen siirtymäaikalaan piirissä olevien EU-maiden kansalaisiin sovellettua siirtymäaikaa.

Suomi otti EU:n laajentuessa 1.5.2004 käyttöön siirtymäajan työvoiman liikkumiselle kahdeksasta uudesta jäsenmaasta. Siirtymäaikaa koskeva laki säädettiin olemaan voimassa määräaikaisena kaksi vuotta. Eduskunta edellytti hyväksyessään lain Tsekin, Viron, Latvian, Liettuan, Unkarin, Puolan, Slovenian ja Slovakian kansalaisten ansiotyön edellytyksistä (309/2004), että hallitus hyvissä ajoin ennen lain voimassaoloajan päättymistä antaa eduskunnalle selonteon, jossa arvioidaan siirtymäajan vaikutuksia.

selonteko osoitteessa:

http://www.mol.fi/mol/fi/06_tyoministerio/05_tiedotteet/2006-03-08-01/index.jsp

STT ,23.3.2006

Saksa ei avaa työmarkkinoitaan EU:n uusille jäsenmaille

Tiivistelmä:

Saksan hallitus päätti keskiviikkona jatkaa EU:n uusista jäsenmaista tulevien työntekijöiden liikkuvuuden rajoittamista huhtikuuhun 2009 asti. Hallitus vetosi maan tiukkaan työllisyyslanteeseen. Saksan työttömyysprosentti on 12,2, ja työttömiä on yli viisi miljoonaa. Voisimme odottaa kovempaa ryntäystä erityisesti matalapalkkaisiin työhön, jos avaisimme työmarkkinamme tänään, hallitus sanoi tiedotteessaan. EU:n vanhat jäsenmaat saivat luvan rajoittaa työvoiman liikkuvuutta uusista jäsenmaista vuonna 2004 jopa seitsemän vuotta, kun kymmenen jäsenmaata liittyi unioniin.

13.3.2006 HAASTE 2006/1

Suomalainen järjestäytynyt rikollisuus – myytti vai fakta?

Mika Junninen

Suomalaisten ammattirikollisryhmiä voidaan kuvata enimmäkseen puolijärjestäytyneiksi. Ryhmillä on tiettyjä järjestäytyneen rikollisryhmän ominaisuuksia ja piirteitä, mutta toiminta on usein amatöörimäistä ja kausiluonteista – ainakin verrattuna kansainvälisiin tunnettuihin järjestäytyneisiin rikollisryhmiin.

Lue artikkeli osoitteessa: <http://www.om.fi/haaste/10773.htm>

10.03.2006 , Työministeriö

Ehdotus laiksi tilaajan selvitysvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä

ULTEVA 2 -työryhmä esittää erillistä lakia tilaajan vastuusta Ulteva 2 -työryhmä esittää, että tilaajan selvitysvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä säädettäisiin oma laki. Lain tarkoitus olisi edistää yritysten välistä tasavertaista kilpailua ja työehtojen noudattamista sekä luoda yrityksille edellytyksiä varmistaa, että niiden kanssa vuokratyötä ja alihankintasopimuksia tekevät yritykset täyttävät omalta osaltaan sopimuspuolina ja työnantajina lakisääteiset velvoitteensa.

Lue tiedote tai lataa muistio osoitteesta:

http://www.mol.fi/mol/fi/06_tyoministerio/05_tiedotteet/2006-03-10-01/index.jsp

Anne Alvesalo & Sari Heiskanen & Janne Laukkanen & Erja Virta (toim.)

Poliisiammattikorkeakoulu, 2006

HUOJUVA TALOUS: Juhlajulkaisu Markku Hirvonen 60 vuotta

Huojuva talous johdattaa lukijansa talousrikostorjunnan ytimeen. Yleinen mielipide vastustaa elinkeinoelämän rikollisuutta ja harmaata taloutta. Rehellistä yrittäjyyttä horjuttavan ilmiön poiskitkeminen on kuitenkin osoittautunut vaikeaksi. Markku Hirvosen 60-vuotissyntymäpäivän kunniaksi kirjoitettu juhlakirja etsii vastauksia talousrikollisuuden ja sen torjunnan ajankohtaisiin kysymyksiin. Teos valottaa myös viranomaisvalvonnan kehitysvaiheita. Kirjoittajina ovat alaan vuosikymmenien ajan erikostuneet tutkijat, poliitikot, etujärjestöjen edustajat, virkamiehet ja toimittajat

ARVOPAPERIMARKKINOIDEN VÄÄRINKÄYTTÖ

OTK Janne Häyrysen yritys juridiikan aineeseen kuuluva väitöskirja "Arvopaperimarkkinoiden väärinkäyttö" tarkastetaan Helsingin kauppakorkeakoulun Chydia-rakennuksessa STORA ENSO -salissa **perjantaina 17.3.2006 klo 12**. Vastaväittäjänä toimii professori, OTT Matti Sillanpää (Turun kauppakorkeakoulu) ja kustoksena professori Matti Rudanko.

Lue tiivistelmä osoitteesta: <http://helecon3.hkkk.fi/diss/index.php?cmd=show&dissid=301>

15.03.2006

Elinkeinoelämän ja viranomaisten yhteinen strategia yrityksiin kohdistuvien rikosten ja väärinkäytösten torjumiseksi

(sisäasiainministeriön julkaisusarja 15/2006)

Lue koko raportti osoitteesta:

[http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/8076DEF357461089C2257131002242F5/\\$file/152006.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/biblio.nsf/8076DEF357461089C2257131002242F5/$file/152006.pdf)

Työryhmä listasi toimenpidesuosituksia yritysturvallisuuden parantamiseksi

Yritysten riski joutua rikoksen kohteeksi on lisääntynyt huumausaine-, väkivalta-, talous ja tietorikollisuuden kasvun, rikollisuuden kansainvälistymisen sekä ammattimaistumisen seurauksena. Myös yritysten henkilöstön riski joutua väkivallalla uhkailun tai väkivallan kohteeksi on lisääntynyt erityisesti kaupan- ja palvelualan työtehtävissä. Tämän vuoksi yritysturvallisuuden on panostettava Suomessa uudella tavalla.

Lue tiedote osoitteesta:

<http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/turva/home.nsf/headlinesfin/2324CA30460E6120C225713300272EB0?OpenDocument>

Rakennuslehti 9/2006 9.3.2006

Venäläiset urakoitsijat Suomen markkinoille

Venäläiset rakennusurakoitsijat ovat tulossa myös Suomen markkinoille. Kahden viime vuoden aikana Suomeen on syntynyt 51 venäläistaustaista yritystä, joiden päätoimiala on asunton ja asuinkiinteistöjen hallinta. Listalla on myös 71 yleiset talonrakennustyöt päätoimialakseen ilmoittavaa yritystä. Kun venäläiset työmiehet ovat tervetulleita rakennustyömaille paikkaamaan työvoimapulaa, urakoitsijoita ja rakennuttajia karsastetaan. Kun Venäjä on hyväksynyt suomalaisyritysten toiminnan Venäjällä, Suomen on hyväksyttävä meidät, sanoo pietarilaisen Orion-konsernin toimitusjohtaja Vjatcheslav Volkov.

Koko artikkeli osoitteessa:

<http://www.rakennuslehti.fi/lehdet/artikkeli.asp?cat=1&jarj=1&lehti=292&artikkeli=8270>

Poliisiammattikorkeakoulun päättötöitä:

Kangas Nina

Asianajajien suhtautuminen rahanpesulain mukaiseen ilmoitusvelvollisuuteen

Tutkielma käsittelee rahanpesulain (=Laki rahanpesun estämisestä ja selvittämisestä 68/1998, 365/2003) 10§:n mukaista ilmoitusvelvollisuutta epäilyttävistä liiketoimista, joka on säädetty rahanpesulain 3§ 18 kohdan mukaan koskemaan asianajajia. Tutkielmassa käsitellään erityisesti asianajajien suhtautumista ilmoitusvelvollisuuteen. Tutkielman teoreettisessa osuudessa käsitellään rahanpesun ilmoitusvelvollisuutta ja sen merkitystä asianajajien kannalta. Vuonna 2003 rahanpesun torjuntaa koskeva lainsäädäntö uudistui Suomessa merkittävästi. Uudistukset koskivat rahanpesulakia ja rikoslakia. Tammikuussa 2003 eduskunnan hyväksymät rahanpesulain muutokset tulivat voimaan 1.6.2003. Merkittävimmät muutokset koskivat lain soveltamisalaa ja ilmoitusvelvollisten piirin laajentamista rahoitusalan ulkopuolisiin ammattikuntiin. Ilmoitusvelvollisten piiriä laajennettiin koskemaan ammatikseen oikeudellisissa asioissa avustavia henkilöitä, kuten asianajajia. Asianajajille suunnatussa kyselyssä selvitettiin asianajajien suhtautumista uuteen ilmoitusvelvollisuuteen.

Kyselyn perusteella näyttää siltä, että osa asianajajista vierastaa uutta epäilyttäviä liiketoimia koskevaa ilmoitusvelvollisuutta. Asianajajat kokevat, että rahanpesua koskevaan lisäkoulutukseen on tarvetta ja kaipaavat tarkempaa oman alansa eettistä ohjeistusta epäilyttäviä liiketoimia koskevan ilmoituksen tekemisessä. Erityisesti kritisoitiin uuden lainsäädännön soveltamisessa puuttumista asianajajan ja hänen asiakkaansa väliseen luottamukselliseen suhteeseen, sekä asianajajan vaitiolo-oikeuteen tai -velvollisuuteen. Asianajajat kokivat, että ilmoitusvelvollisuuden sijasta asianajajien oma eettinen toiminta olisi riittävää, vaikkakin samanaikaisesti koettiin kuitenkin osan asianajajista jättävän joka tapauksessa noudattamatta asetettuja säädöksiä. Vastaajat pitivät rahanpesulain mukaista epäilyttävien liiketoimien ilmoitusvelvollisuutta kohtuullisen toimivana keinona, mutta saatujen vastausten perusteella ilmoitusvelvollisuus ei asianajajien keskuudessa täysin ongelmattomasti toteutune.

Mäkelä Pauli

Kirjanpitorikoksen tekijäpiirin muutoksesta

Kirjanpitorikosta (RL 30:9) koskeva oikeuskäytäntö oli muodostunut Suomessa laajasti hyväksytyn laillisuusperiaatteen vastaiseksi, ainakin joidenkin mielestä. Lakia muutettiin tältä osin. Muutos tuli voimaan keväällä 2003. Tässä tutkielmassa tarkastellaan lainvalmistelun yhteydessä esitettyjä eri intressiryhmien kannanottoja ja kyseisen lainsäädännön muutoksen taustoja ja syitä. Tavoitteena on kuvata kirjanpitorikoksen tunnusmerkistö, sen lähihistoriaa ja nykytilaa, lainmuutoksen taustaa ja syitä, jotka johtivat muutokseen, sekä oikeuskäytäntöä. Tätä varten perehdyin kirjallisuuden lisäksi kirjanpitorikoksia koskeviin hovioikeuden ja korkeimman oikeuden päätöksiin, joissa käsiteltiin nimenomaan rikosvastuun kohdentumista. Lisäksi luin läpi lainvalmistelutyöt, mm. asiasta pyydettyt asiantuntijalausunnot. Laki muuttui, kun KKO antoi lainsäätäjälle viestinmuutoksen tarpeesta. Tämän viestin perille menon varmisti Valtakunnansyyttäjän virasto. Lain muutoksen teki mahdolliseksi vallinnut yhteiskunnallinen tilanne.

Lisätiedot julkaisuista

Mirja Hirvonen

tietopalvelusihteeri

Etelä-Suomen lääninhallitus

Viranomaisyhteistyön kehittämisprojekti

mirja.hirvonen@poliisi.fi